

császár levente
kilenchatár

vándordeák tarisznyája

nekes vándordeák járta a környéket. Csizmája jól megkopott, mire végigjárta mind a kilenc települést, amelyek határa egymásba ért.

Faluról falura, házról házra zárandokolt, s amelyik kapun bekopogtatott, lecsitították a harapós kutyát, s hozták is rögtön az aludttejet, azzal kínálták. Azt hitték, garabonciás, és féltek, hogy jégesőt küld a házra, a földjeikre, ha barátságtalanul fogadják. Inkább leültették, meg-

vendégelték, s meséltek neki a régi időkről. Történeteket, amit megrostált az emlékezet, s ő tarisznyája mélyére rejtette a szuveníreket.

Volt ott cseppkődarab, sasmadár és dolmányos varjú tolla, lópatkó, tőklámpás, bugyogós korsó cserepe, ezüstnyárfa levele, márcs illatos széna, mívesen faragott szék-ből és kocsirúdból lepattant fadarab. Ócska kacatok, mondanád, de az ilyen garabonciásforma vándordeák számára nagy kincsek ezek! Ha később elővette tarisznyájából, felidéztek sziklák és források könnyfakasztó legendáit, zsuppfedeles kicsiny falvak kacagtató anekdotáit, pásztortüzek füstös regéit.

Amikor ezeken elmerengett, szívéből ének fakadt, s tolla nyomán – mintegy varázsütésre – életre kelt a múlt!

császár levente

kilenchatar

ABALIGET
BODOLYABÉR
HUSZTÓT
KOVÁCSSZÉNÁJA
LIGET
MAGYARHERTELEND
MAGYARSZÉK
MECSEKPÖLÖSKE
OROSZLÓ
KÖZÖS MESÉSKÖNYVE

Mesemíves

1. KEREKLIGET

ásdon innen, Komlón túl, dimbes-dombos erdő közepén lapult meg a kerek formájú, árnyas falu, amit a népek Kerekligetnek hívtak. Vidáman éltek itt az emberek, bár sorsuk nem volt könnyű. Férfiaknak munkát az erdő adott: fát vágtak, faszenet és hamuzsírt készítettek. Az asszonyok kendert áztattak és szörpöt főztek.

De nem ám csak málnából készült az itóka! Mentából, orgonából, levendulából, pitypangból, rózsából és ibolyából főzték a menyecskék a finomságot. A gyerekek a tavasz első virágából, az ibolyából készült szörpöt szerették a legjobban. Alig várták már, hogy az illatos kis virágok kidugják fejüket a korai napsütésben.

Az erdő azonban mást is rejtett, nem csak termést és megélhetést. A sűrűben betyárok tanyáztak, s gyakorta riogatták a falu népét.

Kerekliget legmagasabb dombján hajdan várat húztak fel. Ha veszedelem közelegne, – rabló vagy török – legyen hova visszahúzódni a falu népének. Kakasvárnak nevezték el az erődítményt, s a vár fokán kakasos zászlót lengetett a szél. Találó név, hisz reggelente a nap ott mutatta meg ma-

gát először, ott kezdtek el kukorékolni a derék szárnyasok. A védők pedig mint csípős kakasok védték területüket, ha arra került a sor.

Azt gondolnátok, Kerekliget csak egy egyszerű falu, nincs benne semmi érdekes. Csakhogy, a falu határában élt egy öreg sárkány, akiről még a legöregebbek sem tudták megmondani, hány esztendősen lehet. Paráznak hívták, mert láng már nem jött ki a torkán. Egész nap csak aludt, súlyos teste alatt megsuvadt a föld, szabályos gödör keletkezett.

Mindig is békés teremtés volt a sárkány. Mikor még tudott tüzet okádni, gyakran sietett az emberek segítségére. Melegítette a kovácstüzet vagy a kemencét és sokszor segített a széngetőknek is. A fizetsége ibolyaszörp volt, a gyerekekhez hasonlóan azt szerette a legjobban. S bár szörpből nem volt hiány, soha nem sikerült teljesen megtölteni vele hatalmas bendőjét.

Mondhatnánk, hogy Parázs idős korára nem sok vizet zavart, de ez épp nem igaz. Noha igencsak nagyothallott, s a falubeli gyerekeknek határozottan megtiltották, hogy a sárkány gödre körül játszanak, néha mégis előfordult, hogy hangos ricsajozásukkal felébresztették a bestiát békés szendergéséből.

Parázs ilyenkor éktelen haragra gerjedt. Széttárta pikkelyes szárnyát és nehézkesen felröppent a magasba. Mivel tüzet okádni már nem tudott, csak füst jött ki hatalmas, fogatlan száján. A szárnya viszont akkora vihart kavart, hogy a patak nyomban kiöntött medréből, nagy bosszúságot okozva ezzel a falubelieknek.

Egy nap azonban nagyobb veszedelem is felütötte a fejét. Favágó hozta a hírt:

– Meneküljünk, mert a betyárok ki akarják fosztani a falut!

Több se kellett az embereknek. Összeszedték motyójukat és felmentek a Kakasvárba. De nem ültek ám ölbe tett kézzel, hanem összedugták a fejüket. A legelevenebb lurkót, aki hangos ricsajozásá-

val a legtöbbször ébresztette fel az alvó sárkányt, elszalasztották, hogy bármi áron is, de szerezzen tőle egy kis tüzet.

El is indult, de a többi gyerek sem tétlenkedett. Nekiálltak tökök faragni, mert abban az esztendőben rengeteg termett a faluban. Rémisztőbbnél rémisztőbb arcokat formáztak belőlük.

A legcsintalanabb lurkó közben a sárkányhoz érkezett, akit alig bírt felébreszteni. Parázs szokásához híven először megint éktelen haragra gerjedt, aztán, amikor megpillantotta kedvenc italát a fiú kezében – egy üveg ibolyaszörpöt –, mindent beleadott, hogy kipréseljen magából egy kis lángcsóvát. A fiú meggyújtott vele egy gyertyát, és nagyon óvatosan, minden szélfuvallattól védve vitte, s szerencsésen fel is ért vele a várhoz.

Ezzel gyújtották meg a többi gyertyát és a kifaragott tökökbe helyezték. Hanem, ezek a lángok nem akármilyenek voltak ám! Szikrát hánytak!

Közben besötétedett. A védők körberakták a várat a lámpásokkal. A falakon, a lőrésen, a bástyákon és a tornyokon ott fénylettek a rémisztőbbnél rémisztőbb töklámpások. A gyilokjárón a férfiak mindenre elszántan szorongatták fejszéjüket, és úgy készültek a csatára, mint a legharciasabb kakasok. Ha pedig rápillantottak a világító töklámpásokra, a szikrázó lángok látványa bátorsággal töltötte el őket. Úgy érezték, mintha mellkasukban egy tűzokádó sárkány szíve dobogna!

Amint lebukott a nap, megjelentek a betyárok. Kakasvár fényei már messziről világítottak. Nem értették a bitangok, mi a csudának ez a nagy fényesség – ahelyett, hogy szépen meghúznák magukat a sötétben. Hát nem félnek?

Aztán, amint közelebb értek, meglátták a vicsorgó, lángoló pofákat. A keményszívű útonállóknak a rémisztő arcoktól földbe gyökerezett a lába. Mi ez? Halottak keltek ki a sírjukból? Tán az ősök szellemei jöttek el, hogy segítsenek a falu népének megvédeni a várat? S micsoda lángok ezek, hogy még szikrát is hányanak?!

Ekkor viharos szél kerekedett, s valami istentelen morgást hozott a szél. Az öreg sárkány felemelkedett a magasba, s ereje utolsó megfeszítésével rémisztő hangot adott ki magából. Csak nem hagyja, hogy ezek a bitangok elpusztítsák a falut! Hogy jut akkor majd a kedvenc italához?!

A betyároknak több se kellett! Sarkon fordultak és meg sem álltak a tanyájukig. Kerekliget kifosztásától örökre elment a kedvük. Még hetekig a világító, vicsorgó pofákkal álmodtak és a vérfagyasztó morgás csengett a fülükben.

Nagy volt az öröm a várban! Az emberek leereszkedtek a faluba és levágták az egyik gazda Rigó nevű ökrét, az asszonyok pedig finom levest főztek belőle. S azt is bevallhatjuk, hogy a férfiak a nagy ijedelemre bizony a pohár fenekére néztek. Éjjel után már így ugratták egymást:

– Aztán ízlett-e rigóleves?

A falu népe nagyon hálás volt az öreg sárkánynak, hogy segített elüldözni a betolakodókat. Parázs öregségére végre annyi ibolyaszörpöt ihatott, amennyi csak belefért hatalmas bendőjébe. S ezentúl a gyerekek is tisztelték. Nem ricsajoztak a tanyája körül, naphosszat alhatott.

Ha hinni lehet a szóbeszédnek, a sárkány lángját titkon még ma is őrzik Ligeten. A tököket mindenestre azóta is minden esztendőben kifaragják...

Liget

A település neve a kisebb ligetes erdőt jelentő köznévből származik, és a legkorábbi forrásokban még a gyönyörű hangzású *Kerekligetként* szerepel.

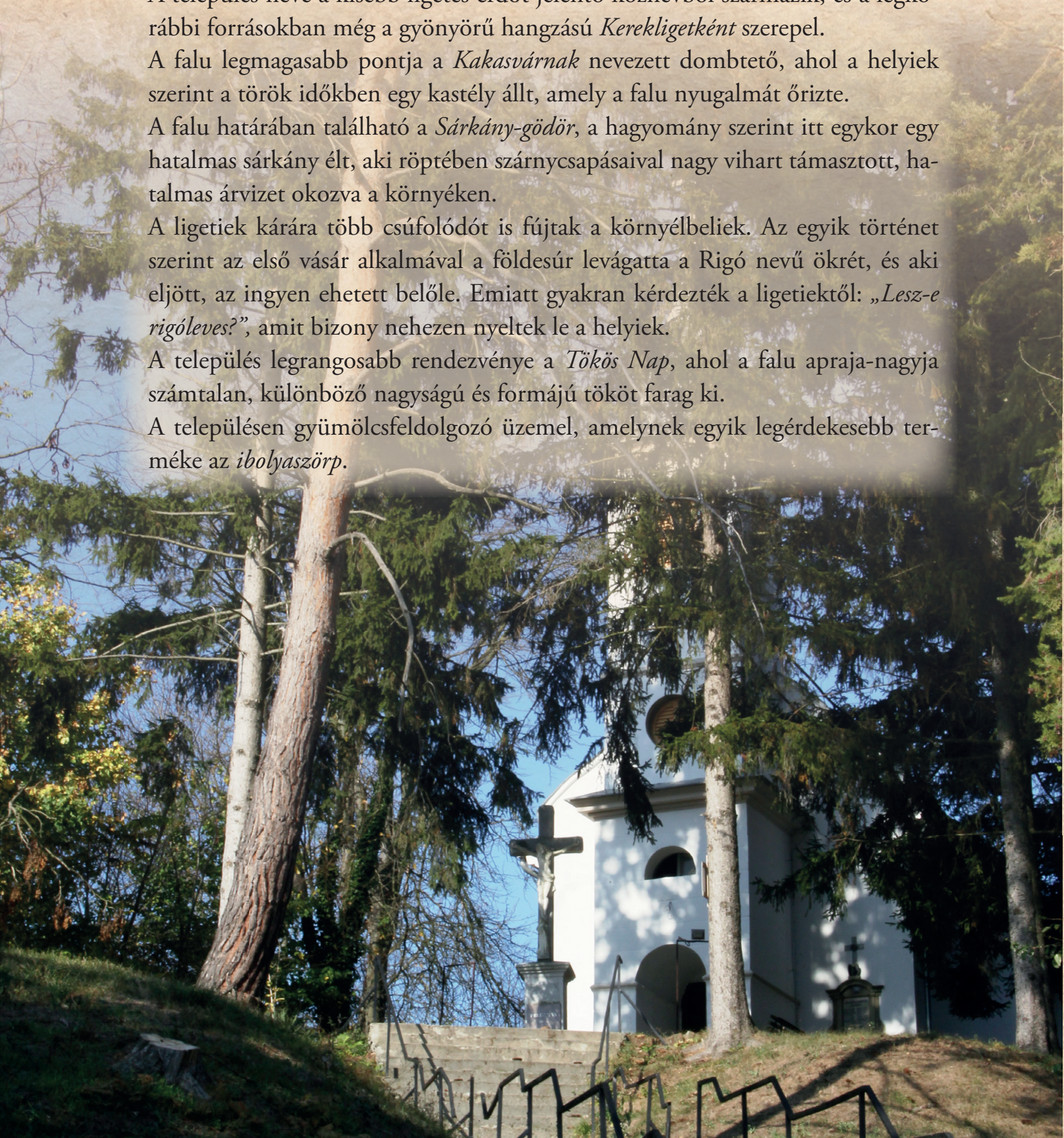
A falu legmagasabb pontja a *Kakasvárnak* nevezett dombtető, ahol a helyiek szerint a török időkben egy kastély állt, amely a falu nyugalmaát őrizte.

A falu határában található a *Sárkány-gödör*, a hagyomány szerint itt egykor egy hatalmas sárkány élt, aki röptében szárnycsapásaival nagy vihart támasztott, hatalmas árvizet okozva a környéken.

A ligetiek kárára több csúfolódót is fújtak a környéliek. Az egyik történet szerint az első vásár alkalmával a földesúr levágatta a Rigó nevű ökrét, és aki eljött, az ingyen ehetett belőle. Emiatt gyakran kérdezték a ligetiektől: „*Lesz-e rigóleves?*”, amit bizony nehezen nyeltek le a helyiek.

A település legrangosabb rendezvénye a *Tökös Nap*, ahol a falu apraja-nagyja számtalan, különböző nagyságú és formájú tököt farag ki.

A településen gyümölcsfeldolgozó üzemel, amelynek egyik legérdekesebb terméke az *ibolyaszörp*.

II. ROSSZ LÓ

Az emberek a vályogviskókban már hetek óta nem tudtak nyugodtan aludni. Nagy eseményre készült a falu népe: a király látogatását várták. Igaz, csak arról volt szó, hogy a felséges úr országjáró körútja során Pécsről Kaposvárra menet keresztülhalad a településen.

Készültek az emberek, sűrögtek-forgtak, házaikat virágfüzérrel díszítették, s még a poros főutcat is felseperték. Mikor elérkezett a nagy nap, az ünnepi gúnyájukat öltötték magukra, s lélegzet-visszafojtva figyelték a falu határát. Hétágra sütött a nap, izzadva törölgették a homlokukat, de senki nem mozdult a háza elől, nehogy lemaradjon arról a pillanatról, mikor az úton felbukkan a király. Egyszer csak futva jött a gyerek, akit őrszemnek állítottak.

– Jönnek..., jönnek...! – kiáltotta torkaszakadtából a fiú már messziről.

S valóban, hamarosan por verte fel az utat, s megjelent a menet, élén a királlyal. Őfelsége lóháton ült, mögötte lovas kísérete, s utánuk a díszes társzerekek egész sora.

Amint beértek a náddal fedett házak közé, az lovasok lépésre fogták

paripáikat. Az emberek az út szélén sipkájukat lekapták s térdet hajtottak, úgy pislogtak fel félve az uralkodóra.

Hanem, a király gyönyörű fehér kancája egyszer csak visszahőkölt, majd hangosan nyerítve felágaskodott. Őfelsége hiába volt jó lovas, nem tudta megfékezni a megvadult kancát. Erősen kapaszkodott a kantárba, mégis lecsúszott a paripa hátáról, s dühében elkiáltotta magát:

– Hóóó, rossz ló!

Az állat rugdalózva odébb nyargalt, s őfelsége oly szerencsétlenül esett a földre, hogy fejét beverte egy kőbe. Eszméletlenül feküdt a poros úton. Ekkor egy paraszt lépett oda, s botjával lesújtott...

Mindenki döbbenten állt. Azt hitték, adáz merénylet szemtanúi lettek, a paraszt az uralkodó életére tör. A király azonban kinyitotta szemét, és fejét tapogatva lassan felült.

A testőrök közben magukhoz tértek, s odarohantak, hogy lefogják a vakmerő férfit. Az ember jámborul túrte, s nagy bátran odaszólt őfelségének, aki közben a katonák segítségével feltápázkodott:

– Nem rossz ez a ló, királyom! Csak épp, a lovak félnek a kígyótól – mondta, s közben az állával odabökött, ahol

az uralkodó az imént feküdt. Minden szem a földre szegeződött, és meglátták az agyonütött kígyót.

– Bizony, felséges uram, nem játék ám a viperával cimborálni! A lova is attól vadult meg s akart kiugrani a világból. Csak egy hajszálon múlt, hogy nem mart bele felségedbe földön fektében. Még szerencse, hogy a bunkós botot nemigen szíveli az efféle csúszómászó – mosolyodott el a paraszt.

Nagyot nézett erre a király.

– Megmentetted az életem, jóember! Mondd, milyen jutalmat kívánsz! Kérj bármit!

A botos ember egy kissé elgondolkodott, majd így felelt:

– Én semmit, királyom, hiszen ezt bármelyik atyafimért megtettem volna – mutatott körbe a falusiakon, akik a nagy ijedelem után már kissé megnyugodtak.

– Viszont, nem csak vipera lehet, aki életünket fenyegeti. Ha gaz ellenség törne az országra, s erre a vidékre, ne feledkezzen meg a mi kicsiny falunkról! Ha őrző tekintetét reánk vetné, s biztosítaná védelmünket, fenséged nevét örökké hálaimáinkba foglalnánk.

Őfelsége bólogatott. Tetszetek neki a beszéd.

Ekkor az egyik testőr odavezette a király fehér paripáját, aki időközben lecsillapodott, és hagyta magát, hogy a kantárnál fogva vezessék. Őfelsége felpattant a nyeregbe és onnan hallatta a szózatot:

– Én, a király, isteni hatalmamnál fogva megparancsolom földi alattvalóimnak, hogy emlékezvén megmenekülésemre, a falut minden időben védelmezzék. Lakóit földön túli segítőimre bízom, hogy felettük örködve soha ne hagyják elpusztulni övéiket s otthonaikat!

Miután ezt elmondta a király, felfekintett. Közöséges halandók nem láthatták, hogy két angyal szállt le az égből. Őfelsége tudta, hogy teljesíteni fogják a rájuk bízott feladatot.

A menet ezután továbbindult, az emberek hosszan néztek utánuk... Sokáig emlegették még a nevezetes napot, s békében éltek napjaikat hosszú időn át a faluban, amit ezentúl a király dühös kitörése miatt csak Oroszlóként emlegettek.

De az idő kereke forgott, röptek az évek, évtizedek, évszázadok. Királyok, császárok adták egymásnak a trónt, s vele a koronát. A régvolt dicsőség tovaszállt, forrongó idők jártak. A falu lakói már nem várták volna oly nagy lelkesedéssel

az uralkodó látogatását. Hiába vitte volna arra az útja, s köszöntötte volna a népet, senki nem értette volna a szavát.

Egy őszi napon, pirkadatkor, mikor a falu népe még csak ébredezett, Oroszló határában felporzott az út. Egy ember, aki aznap szokatlanul korán nekiindult a határnak, s a domboldalon kaptatott fel, lenézett az útra. Annyit látott, hogy egy tucat megpakolt szekeret kísér néhány díszes, fehér egyenruhás tiszt s majdnem egy századnyi szedett-vedett sereg. Ekkor ért a nyomukba egy csapat kokárdával feldíszített nemzetőr, s fegyvereiket a kopott ruhás katonákra szegezték:

– Adjátok meg magatokat, s békében távozhattok!

A horvát felkelők – merthogy azok voltak, akik a szekereket kísérték –, rögtön eldobták a fegyvert. A legdíszesebb egyenruhát viselő tiszt – az osztrák parancsnok – azonban lövésre

emelte pisztolyát, hogy tisztjeinek ezzel adja ki a parancsot: dobjanak fáklyákat a szekerekre.

Hej, ha tudta volna a koránkelő falubeli, hogy mit rejtenek a lovas kocsik, nyomban megállt volna a szívverése! A vakhitű császári szolga képes lett volna feláldozni saját maga és több száz ember életét, csakhogy a sorsdöntő csatát megmentse, amelynek megsegítésére felettesei vezényelték. A konvoj ugyanis löszert és hadipoggyászt szállított a császár serege után. Abban a pillanatban meg sem fordult a fejében, hogy a robbanás még a falut is a semmivel tenné egyenlővé!

A főparancsnok meghúzta a ravaszt, de a fegyver csodával határos módon csütörtököt mondott. A nemzetőrök, kihasználva zavarát, lerántották a nyeregből és egy pillanat alatt megkötözték. A többi tiszt ezen annyira meghökkent, hogy megadták magukat.

A falubeli ember, aki a domboldalból tanúja volt mindennek, végignézte, mint fordítja vissza az útból a nemzetőrök serege a császári hadiszállítmányt, foglyul ejtve a kísérőket. Azt azonban ő sem látta, hogy ezen a hajnalon két angyal szállt le az égből a falu határába, hogy teljesítsék az évszázadokkal ezelőtt kapott parancsot. A szárnyuk suhogását talán hallotta, de azt hitte, csak a szél zúg...

OROSZLÓ

A helyi hagyomány szerint egyik fejedelmünk katonájának lova megbotlott ezen a helyen. A vitéz mérgesen azt mondta: „*Ó te rossz ló*”, és ebből alakult ki a falu mai neve. Egyesek még azt is tudni vélik, hogy ez Szent István vagy Szent László idejében történt, de Mátyás királyt is emlegetik ezzel kapcsolatban. Ennek emlékére a község mai címerében is egy ló szerepel.

Írásos emlék maradt fent az 1948-49-es szabadságharc idejéből, amely szerint Perczel Antal őrnagy 120 nemzetőrrel 1848. október 27-én a településen rajtaiütött egy igen jelentős Habsburg fegyverszállítmányon. Az *oroszlói rajtaiütés* sikere nagyban hozzájárult, hogy megforduljon a hadiszerencse.

A szájhagyomány szerint minden háznak van *kígyója*, s ha azt ember vagy háziállat megöli, az illető vagy az állat hamarosan meghal. Ha nem a ház kígyóját üti agyon, akkor nem történik baja.

III. harang a kútban

egyszer volt, hol nem volt, a Mecsekhez húzódó dombok tövében lapult két kis falu: Bér és Bodolya. A két falunépe békében élt egymással. Nem tudni miért, de a domb túlfelén, Bodolyán, egy kicsit jobban ment a sora az embereknek, s ez meg is látszott rajtuk: több hús nőtt a csontjaikra, az asszonyok, lányok farosabbak, a legények, férfiemberek vállasabbak voltak. Úgy tartották, hogy azért gazdagabbak, mert a falu határában áll néhány ezüstnyárfa, s elég csak aláállniuk, hogy ezüstdénárok hulljanak a fák ágairól, ha fúj a szél. De szigorúan csak bodolyaiaknak hull az ezüsteső, idegeneknek nem!

Bár Béren szegényebbek voltak az emberek, a búcsú napját ők is megtartották, talán még bőségesebben is, mint a szomszédok. Sógort, komát, mind elhívták a nagy napra. Akik messzebb laktak, lovas szekérrel keltek útra. Még az a hír sem tartotta vissza őket, hogy nyakukon a török.

– Utoljára legalább még egyszer mulassunk együtt! – mondogatták egymásnak.

Úgy látszik, az égieknek is a kedvre volt a mulatság, ott marasztalták a

vendégeket. Merthogy, a búcsú után egyvégtében három napig zuhogott az eső, mintha dézsából öntötték volna. A szekerek ebben az ítéletidőben nem indulhattak útnak. Aki megpróbálta, tengelyig merült a pocsétában. A vendégsereg így Béren ragadt, s feléltek minden maradékot.

A harmadik nap reggelén Takács Vince nem bírta tovább zsémbes komaasszonyát hallgatni. Kiment a zuhogó esőbe, úgy kiáltott az égre:

– Édes jó Istenem, tenéked még soha nem voltak vendégeid!?

A fohász úgy látszik meghallgattott, mert dél körül mintha alábbhagyott volna, délutánra pedig teljesen elállt az eső. Végül még a nap is kibukkant a sötéten gomolygó viharfelhők mögül. A gyér napfényben sánta alak bukkant fel a sáros úton, s már messziről kiáltott az indulófélben lévő sokadalom felé:

– Baj van embörök, nagy baj! Itt a török! Széket már dúlják!

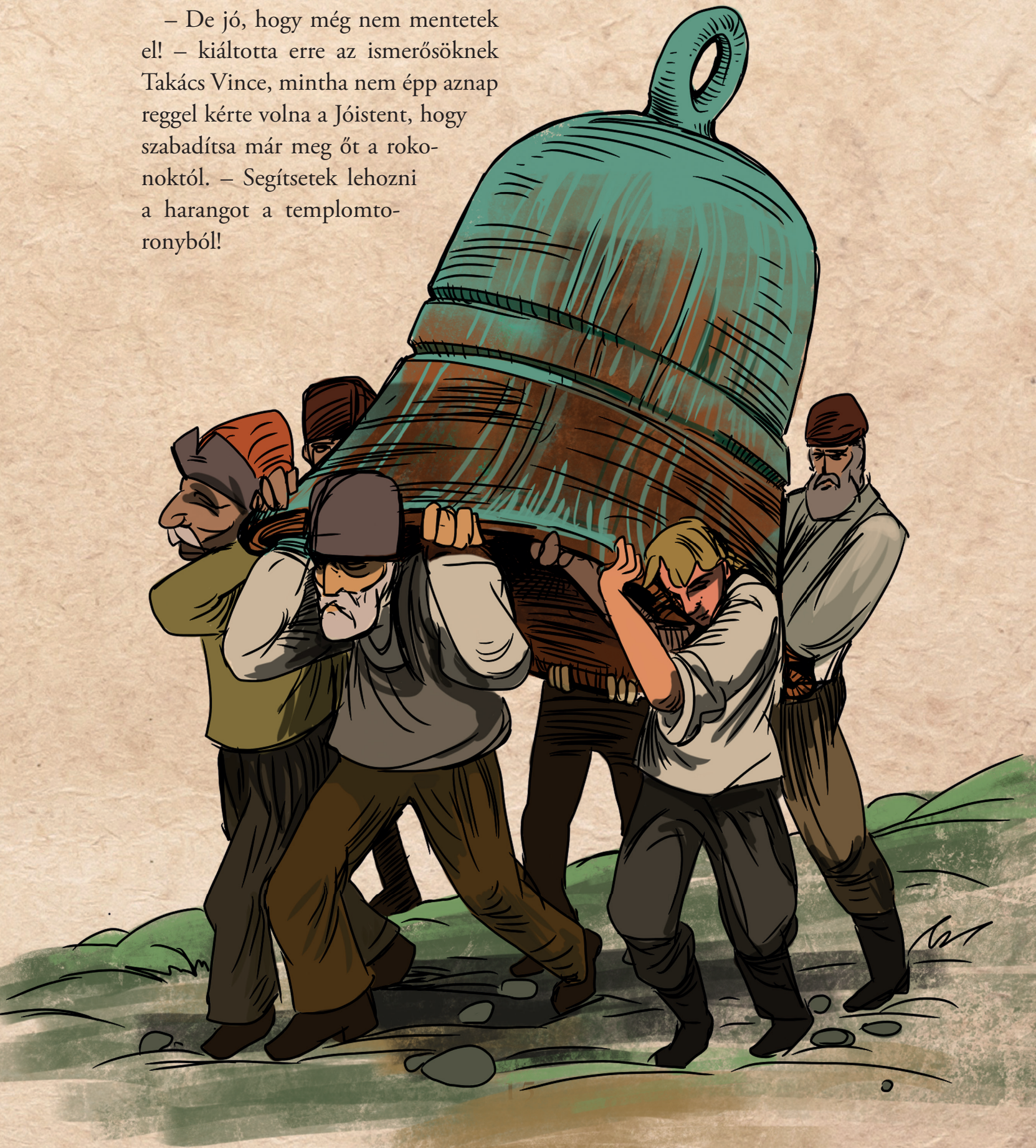
Ez a koldusforma, félnótás szerzet nem a faluban lakott, hanem kicsit távolabb. A falusiak Kódis-kertnek hívták a helyet, ahol a bolondos Gyurka szegényes viskójában életét tengette.

– Mi legyen most, mihez kezdjünk...? – siránkoztak a népek.

– A haragon kívül más egyebünk nincs, legalább az ne kerüljön a pogányok kezére! – mondogatták egymásnak a bériek.

– De jó, hogy még nem mentetek el! – kiáltotta erre az ismerősöknek Takács Vince, mintha nem épp aznap reggel kérte volna a Jóistent, hogy szabadítsa már meg őt a rokonoktól. – Segítetek lehozni a haragot a templomtoronyból!

Úgy is lett. A rokonok segítségével sikerült leszerelni a hatalmas vas-monstrumot.

– Aztán hová rejtjük? – kérdezte egy atyafi. – Tán a patakba?

– Dehogy a patakba! – szólt nagy hangon Takács Vince. – Inkább a pap kútjába. Neki van a legmélyebb a faluban, ott biztos nem találják meg.

Este lett, mire a vendégsereg segítségével leeresztették a harangot a kútba. A pap imája kísértette a „harangtemetést”.

Miután a rokonok hazamentek, a bériek összepakolták, ami mozdítható volt, és magukkal vitték a Berekbe. Szép lassan Bodolyáról is ideszállingóztak a menekülők.

Ezen a lápos, vizenyős részen csak a helybéliek ismerték ki magukat. Hiába bukkanna nyomukra a török, menthetetlenül elpusztulna az ingoványban.

Egyedül a balga kódis maradt otthon. Szerencsétlennek nem volt semmije, az életét meg amúgy sem tartotta sokra. Pedig őt is hívták a falubeliek, hogy tartson velük, de Gyurka csak a fejét rázta ferde mosollyal az arcán:

– Közelrű még úgy se láttam a pogányát. Azt mondik, olyan lósörény nő a fehebúbjikon, mint a paripák farán.

Amikor megjöttek a fosztogatók, csak az üres falut találták, meg a viskója mögött lehelkedő Gyurkát. De hiába szuttyongatták, hogy árulja el, hová lett a nép, csak a fejét ingatta. Egyre csak a katonák kopasz fejről

lecsüngő lófarkat bámulta bamba vigyorral, s azt ismételte:

– Nincsen itt senki, nem is vót. Kihat ez a falu má régen. Csak én vagyok egyedű, s a kétlábú paripákat várom.

Miután látták rajta, hogy nincs ki mind a négy kereke, nem is szorongatták sokáig. Már készültek, hogy továbbálljanak, de a csapat vezetője parancsot adott, hogy gyűjtsák fel a falut.

A Berekben jól látszottak az égő nádtetők lángnyelvei. Az emberek elővették a papot:

– Most imádkozzék, plébános úr!

Takács Vince se volt rest, ismét az ég felé fordult, s úgy könyörgött:

– Uram, ha már a rokonokat a nyakunkon hagyta, s kiettek mindegyünkünk, legalább a házainkat kíméld meg!

Még ki sem mondta az utolsó szót, az eső ismét eleredt. S megint, mint ha dézsából öntenék. Hamarosan egy lángnyelvet sem lehetett látni, csak a nedves füstszagot hozta magával a szél.

Az emberek visszatértek a faluba. A paplakot teljesen feldúlta a török, a ház összedőlt, maga alá temette a kertben a kutat, s annak mélyén a harangot is. Sebaj, gondolták az emberek, maradjon csak ott, ne kongjon többé, hangja se emlékeztessen a török veszedelemre és a pusztulásra. Új életet kezdenek, s majd öntenek újat.

A házak ugyan jól megpörköldtek, de a berendezés nem vészett oda, s a

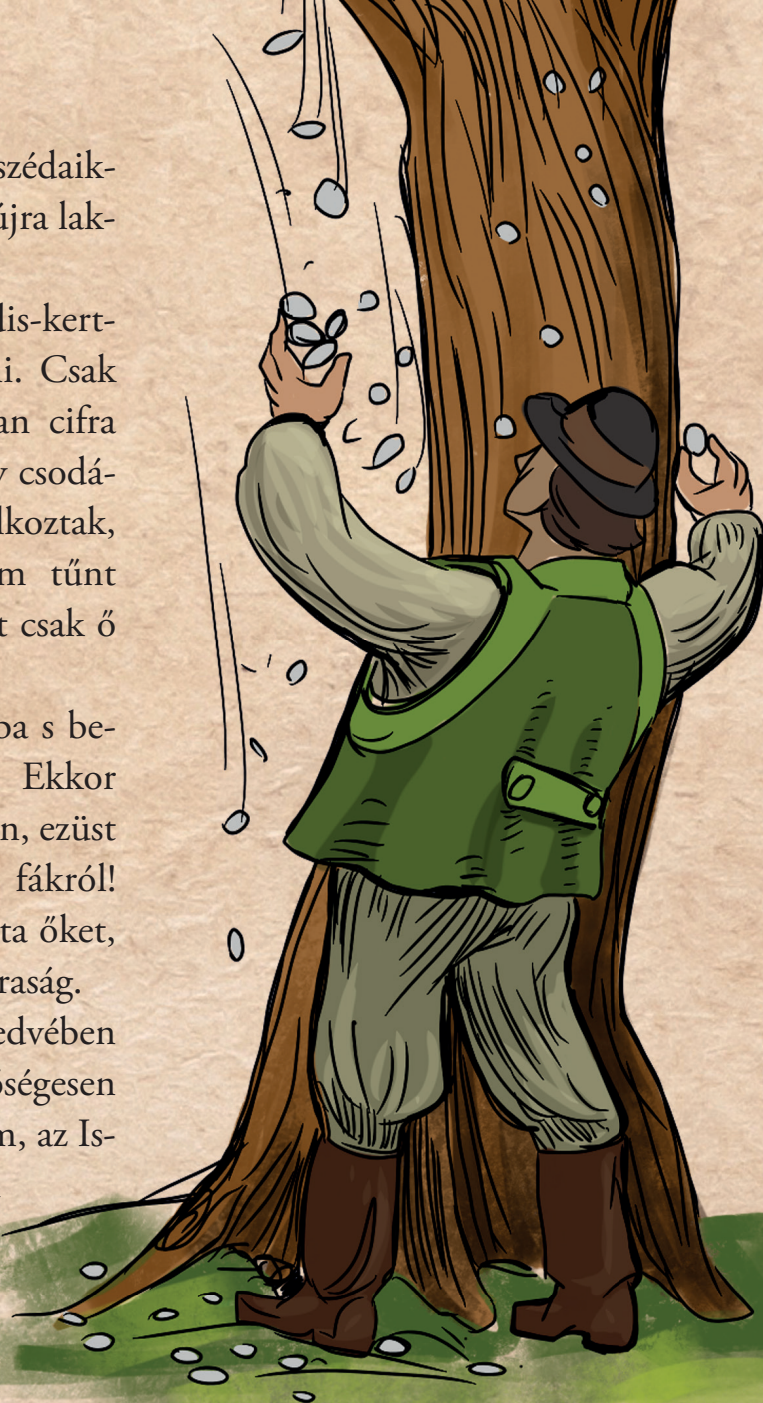

bérik úgy döntöttek, szomszédaikhoz közelebb húzódva építik újra lakhelyüket.

Gyurka se tért vissza a Kódis-kertbe, ő is nekiállt házat építeni. Csak pislogtak a népek, mert olyan cifra házat emelt a semmiből, hogy csodájára jártak. S főleg azon csodálkoztak, hogy Gyurka már korántsem tűnt félnótás kódisnak. Azt viszont csak ő tudta, hogy esett a csoda...

Egyik éjjel kiosont a határba s beállt a hatalmas nyárfák alá. Ekkor szellő kerekedett, s mit ád Isten, ezüst dénárok kezdtek potyogni a fákról! A jóember gyorsan felkapkodta őket, s ezután ebből élt, mint egy uraság.

Az Úristen is bolondos kedvében volt, hogy a szerencsét ilyen bőségesen mérte a falu bolondjának. Lám, az Isten szándékát kifürkészni nem lehet, mert a félnótás kódisból is lehet megmentő hírhozó, s aztán tiszteletreméltó és tehetős ember!

BODOLYABÉR

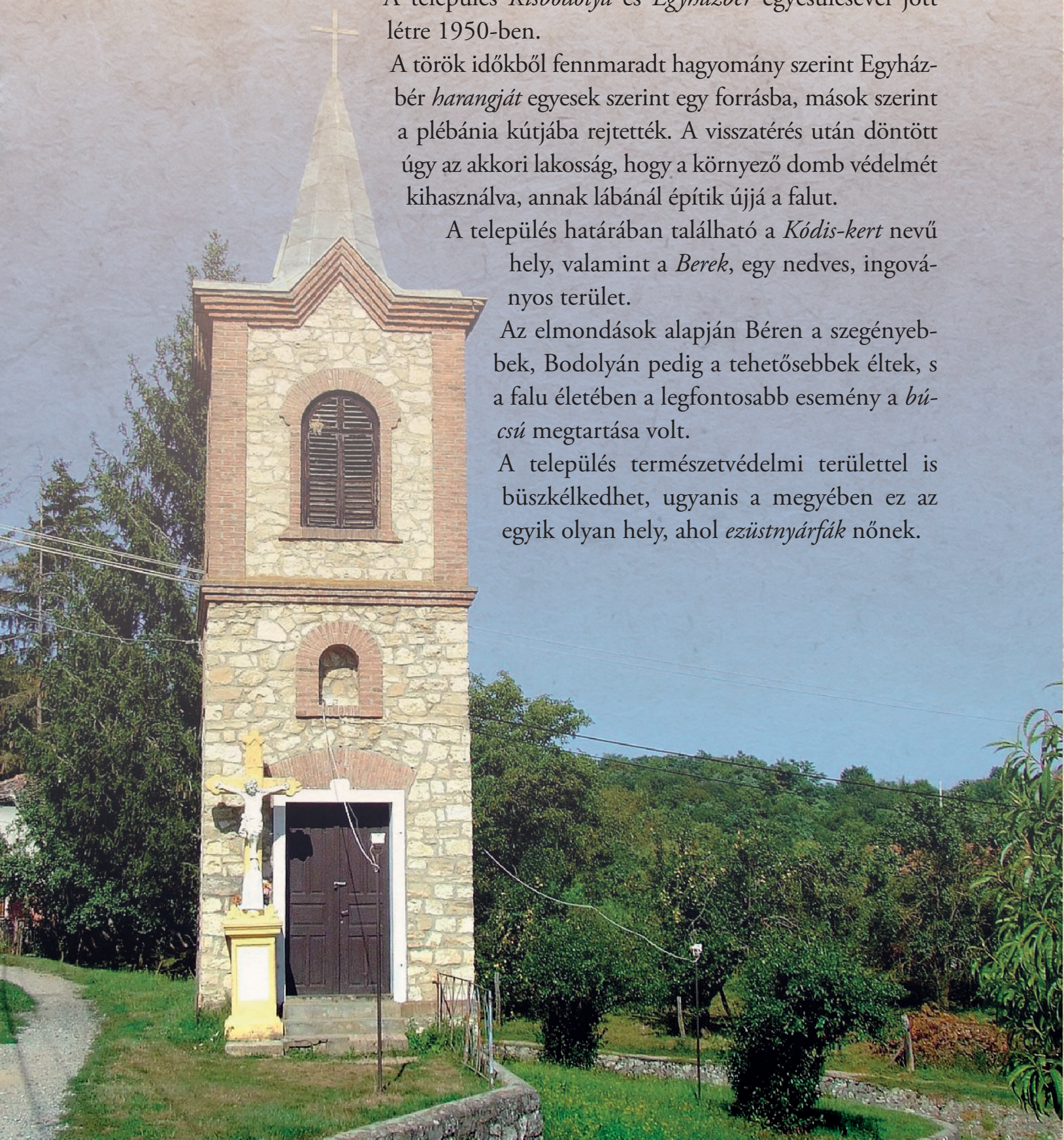
A település *Kisbodolya* és *Egyházbér* egyesülésével jött létre 1950-ben.

A török időkből fennmaradt hagyomány szerint Egyházbér *harangját* egyesek szerint egy forrásba, mások szerint a plébánia kútjába rejtették. A visszatérés után döntött úgy az akkori lakosság, hogy a környező domb védelmét kihasználva, annak lábánál építik újjá a falut.

A település határában található a *Kódis-kert* nevű hely, valamint a *Berek*, egy nedves, ingoványos terület.

Az elmondások alapján Béren a szegényebbek, Bodolyán pedig a tehetősebbek éltek, s a falu életében a legfontosabb esemény a *búcsú* megtartása volt.

A település természetvédelmi területtel is büszkélkedhet, ugyanis a megyében ez az egyik olyan hely, ahol *ezüstnyárfák* nőnek.

IV. EZÜSTVARJAK

Piliske, a mészégető ve-rejtékezve dolgozott. Az Öreg-hegy lábánál a gödörbe vájt kemen-cében kövek izzottak a mogyorórőzse tűzében. Piliske a pa-rázzló fát tűzvellával igazította a helyé-re. A kövek ragyogtak, mint az arany. A kiégetett mésztömböket aztán ök-rösszekérre rakja, hogy faluról falura járva eladja a portékáját. A gazdaasszo-nyok tavasszal vagy búcsú előtt ezzel meszelik fehérre a házat.

Míg Piliske szusszant egyet s gyön-gyöző homlokát törölgette, kiáltozást hallott:

– Hess, hess, a mindenségit! Nem takarodtok mindjárt!

A földművesek hangját hozta a szél a közeli szántókról. Kapáikat bőszen lóbálva, kiáltozva próbálták elzavarni a varjakat, akik a frissen kihajtott haj-tásokból lakmároztak vagy elhullott magokat kerestek a földön. Úgy ellep-ték a szántót, hogy a föld szinte ki se látszott a madarak szürke serege alól. A hangoskodásra a dolmányos varjak felrebbentek a magasba, s éhesen ká-rogva méltatlankodtak.

Piliske megcsóválta fejét a zene-bo-nára, és indult a patakhoz, hogy szom-ját oltsa. Nagyokat kortyolt a vízből,

majd ruhástól megmártózott a hűsítő habokban. A gúnyája úgysis megszá-rad a kemence hevétől, addig se fog izzadni oly nagyon.

Lassan elmúlt az ősz, s egyre hide-gebb napok jöttek. Egy kora téli fa-gyos reggelen varjú szállt le a kemence közelében. Igencsak fázhatott, mert egyre közelebb merészkedett a tűz-höz. Piliske nem zavarta el, had mele-gedjen. Aztán a madárnak egyre több társa jelent meg, s lassan odagyűlt az egész sereg.

– Hiába van dolmányotok, fáztok ti is, mi? – kérdezte tőlük.

Aztán, ahogy elsuhan az ősz, a tél is odébbállt. Újra tavasz lett, s lágy szellő simított végig a hegyeken. Pilis-ke ismét a kemencéje mellett izzadt. „De jól jönne most egy kis hideg a télből!” – gondolta néha sóvárogva, majd lement a patakhoz hűsölni.

Egy alkalommal, mikor a vízben ücsörgött, hangot hallott:

– Segíts, jó ember!

Ijedten nézett körül, de nem látott senkit a közelben. Egy darabig még fülelt, de már nem hallott sem-mit. Visszament hát a kemencéhez és folytatta a munkát. Másnap, fürdés közben ismét hallotta a hangot, de megint nem látott senkit.

– Ki az, ki szól?! – kérdezett vissza, de választ nem kapott.

Ez így ment napokig, mígnem egyik délután így szólt a hang:

– Este telihold lesz, akkor gyere vissza!

Piliske engedelmeskedett, hisz már nagyon kíváncsi volt, ki szólongatja, ki vár tőle segítséget. Az Öreg-hegyet beragyogta a telihold fénye, s a patak vize fényesen csillogott. Amikor a mészégető odaért a parthoz, nem akart hinni a szemének. A mederben egy ezüsthényben tündöklő, gyönyörű asszony állt. Piliske hangja elakadt az ámulattól. Nagy sokára tudta csak kinyögni:

– Ki vagy te...?

– A patak tündére vagyok – válaszolta az ezüsthényben fénylő jelenés.

– Gyere ki a vízből, had lássalak jobban!

– Nem jöhetek. Réges-rég egy gonosz boszorkány elátkozott, mert irigyelte a szépségemet. A patakmeder fogja lettem. Csak akkor török meg az átok, akkor szabadulok, ha sikerül rengeteg vizet összegyűjtenem, ami képes lemosni a rontást. S amíg az átok tart, a varázserőm sem hat.

– Hogy tudnék rajtad segíteni? – kérdezte Piliske, s a látványtól a homloka legalább úgy verejtékezett, mint az izzó kemence tüzetől.

– Áss egy gödröt, amit a patak vize tölt fel!

„Én, egyedül? Hisz az lehetetlen!” – szólt volna a mészégető, de ahogy

a tündérre nézett, önkéntelenül mást mondott:

– Mikor kezdjem?

– Most azonnal, hogy a Nap ne lássa. Reggelig végezned kell a munkával. Én a Hold szolgája vagyok, a Nap az ellenségem.

– Reggelig?! – vakarta fejét Piliske, de aztán ismét a fénylő tündérre pillantott, s már rohant is a szerszámkért.

Az ezüsthényben derengő fényben Piliske ásni kezdett, mint egy holdkóros. Kőfejtéstől izmos keze satuként markolta az ásó nyelét, s ismét úgy izzadt, mint a kemencéje mellett. Közelgett az éjféli, de alig haladt valamit a munkával. Hiába dolgozott bámulatos gyorsasággal, nem sikerült elég mély gödröt ásnia.

Megállt, hogy szusszanjon egyet. Ekkor szárnyzuhogást hallott, majd egy ezüsthényben fénylő madár jelent meg. A dolmányos varjú volt, aki télen a kemencéje tüznél melegedett. A hold fényében ezüsthényben csillogott a tolla. A varjú felcsippentett egy földdarabot, majd elröppent vele.

Ezután újabb madár érkezett, majd sorra egy egész sereg. Nemsokára annyian voltak a varjak, mint az őszi szántáson. S mint magokat, úgy kapták csőrükbe a rögöket.

A madarak segítségével a gödör egyre mélyült, szélesedett. Ahogy telt fel vízzel, úgy fogyott az átok hatal-

ma, s a tündér lassanként visszanyerte varázserejét. Pirkadat előtt elkészült a munka. A tó vize ezüstösen csillogott a holdfényben.

– Végtelenül hálás vagyok nektek, hogy kiszabadítottatok az átok fogságából. Mit kívántok a segítségetekért? – kérdezte a tündér a varjakat.

– Szeretnénk szépen énekelni! – károgták.

– Legyen! – bólintott a tündér s egy csettintésére a károguasuk szépen csengő énekbe váltott. Mintha pacsirtaraj trillázott volna.

– S te, jó mészégető, mit kívánsz?

– Hogy mit? – nézett a tündér szemébe Piliske. – Téged! – felelte nagy bátran.

– Én a Holdé vagyok, nem lehetek a tied. De ne szomorodj el! Teliholdkor, ha eljössz, gyönyörködhetsz bennem. Holnap reggel pedig gyere vissza a tóhoz, megkapod jutalmadat.

Ahogy ezt kimondta, a hegyek mögött feltűnt a Nap. Piliske hiába meresztette a szemét, már nem látott a vízben senkit.

Másnap reggel – ahogy a tündér kérte – megjelent a tó partján. Éjszaka nádas nőtt a tó körül. A felkelő nap fénye megcsillant a hajladozó buzogányokon. Vakítóan csillogtak, mivel aranyból voltak, színaranyból! Ez lett Piliske jutalma. Többé nem kellett meszet égetnie, úgy élt, mint egy úr!

A tündér azóta is őrzi a tavat. Éjszakánként gyakran varjak szállnak a partjára szomjukat oltani. Ezüstösen csillog a szárnyuk a Hold fényében. Teliholdkor talán te is vethetsz egy pillantást a tündérre. Ha mégsem látnád, a madárdalt biztosan meghallhatod.

De tudnod kell: nem pacsirták trilláznak ott, hanem ezüstvarjak!

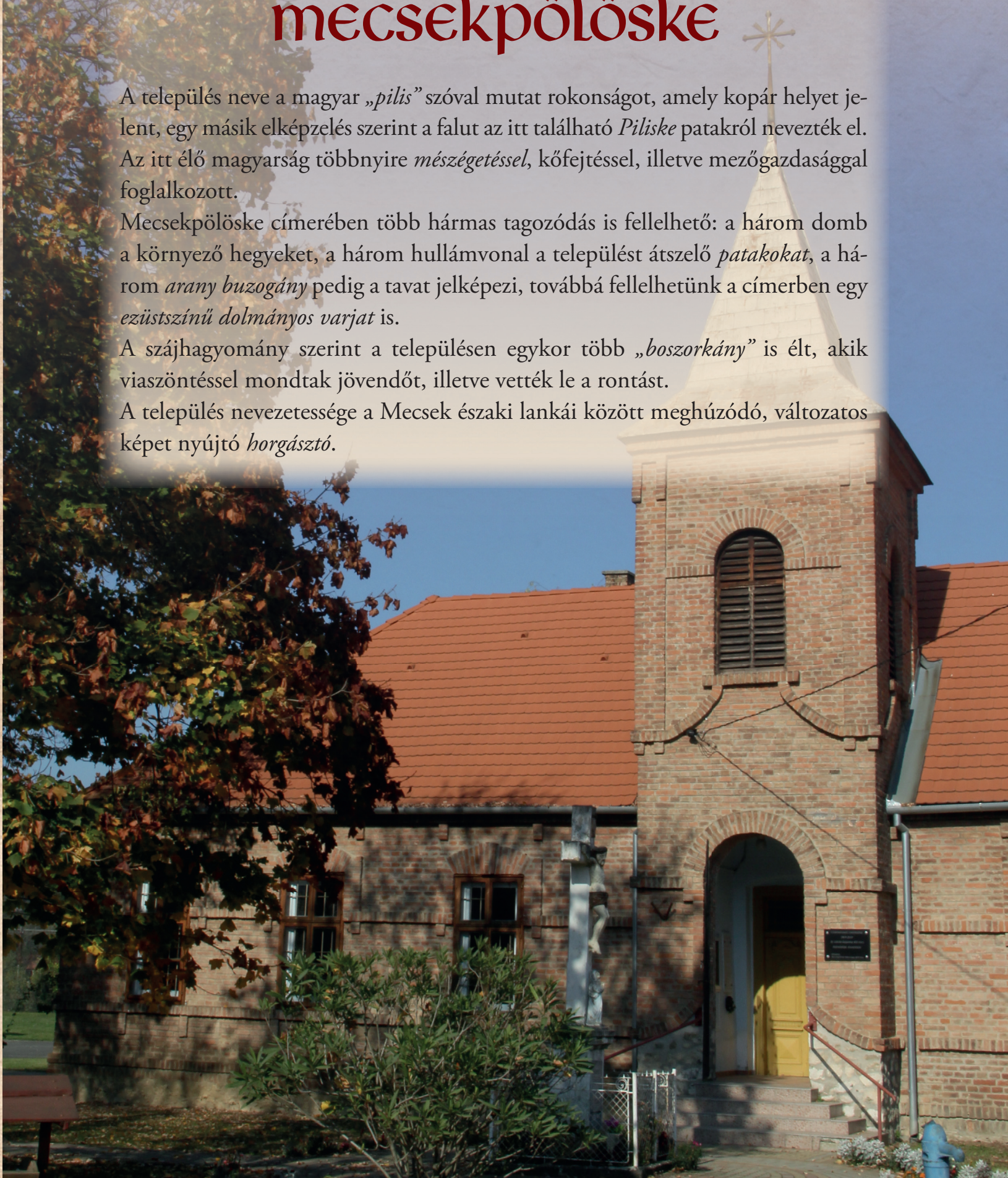
mecsekpölöske

A település neve a magyar „*pilis*” szóval mutat rokonságot, amely kopár helyet jelent, egy másik elképzelés szerint a falut az itt található *Piliske* patakról nevezték el. Az itt élő magyarság többnyire *mészégetéssel*, *kőfejtéssel*, illetve *mezőgazdasággal* foglalkozott.

Mecsekpölöske címerében több hármastagozódás is fellelhető: a három domb a környező hegyeket, a három hullámvonal a települést átszelő *patakokat*, a három *arany buzogány* pedig a tavat jelképezi, továbbá fellelhetünk a címerben egy *ezüstsínű dolmányos varjat* is.

A szájhagyomány szerint a településen egykor több „*boszorkány*” is élt, akik viaszöntéssel mondtak jövődőt, illetve vették le a rontást.

A település nevezetessége a Mecsek északi lankái között meghúzódó, változatos képet nyújtó *horgásztó*.

DOMBÓVÁR

ORFÚ

liget

mecskepölöske

magyarszék

komló

kilenchatár

pécs

V. KIRÁLYI SZÉK

molnármester sietve kapkodta kurta lábát, úgy szaladt a bíró házához, amely a falu főterén állt. Lisztes köténye futás közben nagy hasát csapkodta.

– Bíró uram..., bíró uram...! – kiáltotta izgatottan.

A falu első embere a kiabálásra kinézett az ablakon.

– Mi ez a lárma!? Talán kigyulladt a malom?

A mester végre odaért a házhoz, s egy szuszra elmondta jövedele célját.

A püspöki malmok közül az ő malomában készült a legfinomabb liszt, s a hír a király fülébe is eljutott. Őfelsége nemsokára a vármegyébe érkezik, s látogatást tesz a faluban is, személyesen akarja megnézni azt a mestert, aki a legfinomabb lisztet őrli.

Két hétig készültek a király fogadására. A bíró kihirdette: 10 dénárt ad annak, aki a legmívesebb széket elkészíti, amire lépve majd a király leszáll a lováról.

– 10 dénár! – néztek nagyot a legények. Nagy pénz volt az egy ifjúnak!

De nem csak a legények kapták fel a fejüket a hírre. A mesterek szeme is felcsillant. Bognár, asztalos vagy ács, egyre ment. Még a csizmadiák és a

mészárosok is széket eszkábáltak, sőt, a cserzővarga és a kovács is azzal foglalatzkodott. A molnár két fia is, bár ők az ilyenfajta mesterséghez nem sokat értettek. A dicsőség és a pénzjutalom reményében az összes férfiember széket faragott a faluban. Tán csak egy kivétel akadt.

Élt a faluban egy nagyon szegény család. Az asszony hét gyermekkel maradt özvegyen, s férje halálának évében a földjükön a termést is mind elverte a jég. A hat leány szorgosan dolgozott és segített otthon, s ahol kellett, de fő gyámolítójuk a bátyjuk volt, ő próbálta meg a napi betevőt előteremteni.

A fiú mindig is különccnek számított a legények között. Kisebb korában társai csúfolták a neve miatt, amit egy ősének tiszteletére kapott: Zeek-nek hívták. A fiú azonban rájuk sem hederített, mindig is jobban szeretett az erdőben kószálni, s ifjú korára már ügyesen vadászott. A király érkezésének kihirdetésekor is az erdőt járta, így nem is hallott a nagyszerű lehetőségről. Egyre csak az járt a fejében, hogyan tudna egy igazi nagy vadat elejteni, amiből végre ünnepi ebéd kerülhetne nélkülöző családja asztalára.

Zeek parittyával a kezében türelmesen várta a zsákmányt. Nem sokáig kellett várakoznia, hamarosan egy szarvasbika jelent meg a fák alatt. Beleszimatolt a levegőbe, majd a forráshoz indult, hogy szomját oltsa. Zeek csak erre várt. A parittyát kötelét leoldotta a hátáról, s megpörgette a fegyvert a levegőben. A süvítő hangra a bika felkapta fejét, de már késő volt. Az öklömnyi kő leterítette a királyi vadat.

– Szép dobás volt, öcsém! – szólott ekkor valaki Zeek háta mögött.

A legény nagyon meghökkent. Hogy lehet, hogy nem hallotta meg a közeledőt, aki ráadásul lóháton érkezett? A paripa hátán idősödő, kopott köpenyes férfi ült. Szigorú arcát a sas csőréhez hasonlatos orr még markánsabbá tette.

– Jól jönne egy szék, amin le tudok szállni a lóról – szólott le férfi a nyeregből.

– Szék? – derült fel Zeek ábrázata.
– A legjobb székekkel szolgálhatok! – fe-

lelte, majd meghajtotta magát, s felkínálta a hátát.

Az idegen rálépett, s így könnyedén leereszkedett a lóról. Előbb a forráshoz lépett, hogy szomját oltsa, csak azután tekintett az elejtett szarvasbikára.

– Nem tudod, hogy itt minden erdő a király tulajdona, s tilos vadászni? – kérdezte összevont szemöldökkel. – S hogy szigorú büntetés jár annak, aki ezt megszegi?

– Tudok a szigorú szabályról, nagyuram – válaszolt bátran Zeek. – De húgaim és szegény édesanyám már régóta nem ettek egy tisztességes falatot, s megígértem nekik, hogy a vásár napján királyhoz illő lakomájuk lesz, ha addig élek is!

Ahogy hallgatta a fiú beszédét, az idegen szigorú tekintete lassan megnyihült. Kortyolt még egyet a forrásból, majd a legényhez fordult:

– Ismét szükségem lenne a székre, fiú – mondta most már ő is tréfálkozva.

A legény megint meghajtotta magát, az idegen a hátára lépett, úgy ült fel a lovára.

– Hogy hívnak? – kérdezte a nyeregéből.

– Zeek a becsületes nevem.

– No, Zeek, jó étvágyat a családnak a királyi lakomához! – szólt még, s azzal elügetett.

A malom előtti téren már reggel óta ott tolongott az egész falu. Legelől a legények és a mesterek álltak, mindegyikük előtt ott díszelgett a királynak szánt szék, szebbnél szebb darabok. Kicsik, nagyok, keskenyek, szélesek, mivesek, faragottak, egyszerűbbek, díszesebbek. A király kedvére válogathat.

Éjszaka bőséges eső esett, ezért mindenhová szalmát szórtak, nehogy a felséges úr csizmája besározódjék. Mint egy letarolt búzatábla, úgy nézett ki a falu főtere.

A nap már délutánba fordult, de őfelségét hiába várták. Mozgolódott a nép, a mesterek közül az idősebbje leült a saját maga készítette székre. Bíró uram és az idős molnármester már tűkön ült. Vajon hol késlekedik a király és fényes kísérete?!

Ekkor lópaták dobogását hozta magával a szél. Egy magányos lovas közeledett az ellenkező oldalról, mint ahonnan a királyt és udvartartását várták. Senki nem figyelt fel az idősedő, kopott ruhás férfira.

– Segítene valaki, ifjak? Egy szék kellene nekem, amin le tudok száll-

ni a lóról! – szólította meg az idegen alázatos hangon a legényeket. Azok azonban figyelemre se méltatták.

– Menj az utadra, öreg, s hagyj nekünk békét. Nem látod, hogy sokkal fontosabb dolgunk van, mint hogy téged istápoljunk?

Az idegen elkomorodott, majd kigombolta kopott köpenyét. Alatta fényes palást feszült. Felnézett, és szemében már nyoma sem volt alázatnak. Sasorra fenyegetően meredt előre.

– De... hisz... ez... a... király...!
– lehetett hallani innen is, onnan is.

Őfelségének nem volt szüksége semmiféle mívesen faragott székre. Korát meghazudtoló fürgeséggel ugrott le a lováról. Bíró uram és a molnármester nem tudták, hogy hajbókoljanak zavarukban őfelsége előtt. A király vetett véget kínos helyzetüknek.

– Ismertek egy Zeek nevű ifjút? – kérdezte tőlük zengő hangon.

– Biztos megint az erdőben vadászik az a pernahajder! – szólt a bíró.

A király köntöse alá nyúlt, s egy kövér erszényt húzott elő.

– Ez Zeek jutalma a legmívesebb székért – szólt a király. – Gondoskodj róla, hogy megkapja! – s azzal az erszényt odadobta a bírónak.

Csengő arannyal volt teli a bugyelláris. Ebből a pénzből a legény igazi királyi lakomát csaphatott húgainak és szégyén édesanyjának, s nem csak egyszer!

Néhány nap múlva pedig lovas futár érkezett, általvetőjében pecsétes

pergamen lapult, amelyben a király elrendelte, hogy ezentúl a falu bírása Zeek legyen.

Az emberek azóta is Széknek hívják a települést, a forrást pedig, ahol őfelsége a szomját oltotta, Királykútnak.

magyarszék

A Zeek néven említett falut először a pápai tizedjegyzék említi.

A helyi néphiedelem szerint, amikor Mátyás király a településen járt, a *Királykútnál* itatta meg lovát. A faluba érve szállt lováról, mégpedig egy odarendelt szék segítségével. A monda szerint így lett a falu neve Szék.

Magyarszék egykoron híres volt *malmairól*.

A település egyik legrangosabb rendezvénye a *Széki Szalmafesztivál*.

VI. BUGYOGÓS KORSÓK

Forgott a korong, formálódott a korsó. Az asszony elmélyülten nézte a pörgő, vizes agyagot, lelki szemeivel már látta a végeredményt. Maszatos kezével néha megtörölte gyöngyöző homlokát, ettől a haja is agyagos lett.

Hertelenden asszonyok készítették a messzi földön híres korsókat, ezekben hordták az emberek a vizet a forrásról, s ezekben tárolták az innivalót.

Ügyesek voltak a fazekas asszonyok, nem volt párjuk messze vidéken! Hiába próbálták más falvakban utánozni őket, senkinek sem sikerült. A hertelendiek ökrösszekérrel jártak faluról falura és árulták a portékájukat. Vették is mindenhol a „bugyogós” korsókat!

Nevüket onnan kapták az edények, hogy csak egyetlen nyílásuk volt legfelül, így más lyukon a levegő nem tudott kiszökni, s vízbemerítéskor bugyogó hangot adtak.

Védtek a hertelendiek a titkot, hogyan kell igazi bugyogós korsót készíteni, s szigorú törvényt hoztak:

„Ha egy asszony egy másik faluba férjhez megy, többet nem készíthet korsót! S ha egy új menyecske jön Hertelendre, meg kell neki tanulni a korsókészítést!”

Élt a faluban egy asszony, aki nagyon gonosz volt. Irigység lakott a szívében, mert az ő korsója nem volt olyan szabályos, nem bugyogott úgy, mint más asszonyoké. Mindenkire haragudott, szomszédaival nem is beszélt, s ha tehetett, csak bosszúságot okozott nekik. Ennek az asszonynak a lánya is gonosz-szá lett, hiszen gyerekkorában nem látott egyebet, csak ármánykodást.

Amikor a lány eladósorba került, férjhez ment Székre s fel kellett hagynia a fazekassággal. Pedig, ügyes kezű volt, nem úgy, mint az anyja. De az addig-addig bízatta, súgott-búgott lánya fülébe, míg nekiállt, s készített egy bugyogós korsót. Meg kell hagyni, szépre sikerült, s a menyecske felbátorodott. Az anyja se hagyott neki békét, buzdította, s így további korsókat formázott.

Nemsokára híre kelt a Széken készült edényeknek. A hertelendi asszonyok nagyon felbőszültek, amikor tudomást szereztek róla. Idáig se szívelték a családot, de ezután egyenesen gyűlölték. Addig biztatták férjeiket, amíg azok egy éjjel átmentek Székre és az összes korsót összetörték.

A gonosz asszonyság erre szörnyű átkot szórt:

– Soha többé ne bugyogjon a korsók!

Attól kezdve hiába készítették továbbra is Hertelenden a legszebb edényeket, nem lehetett beléjük vizet tölteni. Hiába tartották a forrás szájához, egy csepp se folyt a korsók hasába. Mintha egy láthatatlan dugó akadályozta volna a víz áramlását.

Sokáig próbálkoztak még az asszonyok, de aztán látva, hiába minden igyekezetük, egyre kevesebb edény készült, majd szép lassan kihalt a mesterség.

Sok év elteltével született a faluban egy kislány, akinek a legkedvesebb játéka az agyagozás volt. Nagyanyja vére csörgedezett benne, aki annak idején a legügyesebb korsókészítő hírében állt. A gyermek csodálatos figurákat formált sárból, leginkább tündéreket. Még a Nap is csodálattal figyelte, ahogy a kislány keze között a csodaszép agyagtündérek formálódnak. De nem csak a figurákban gyönyörködött, hanem a készítőjükben is, sugaraival meg-megcirógatta a sárral játszó gyermeket.

Aki a kislányt csak egy percre is látta, rögtön felderült. A gyermek szíve olyan tiszta volt, mint senki másnak előtte a faluban. Nem élt benne gyűlölet, bosszúvágy, gonoszság, még csírájában sem. Talán ezért volt olyan sugárzó, mintha örökösen rá sütne a Nap. Az égi fenségnek annyira megtetszett a tiszta szívű gyermek, hogy közelebbről is látni kívánta. A Széllel üzent:

– Emberek! – zúgta a Szél. – Ácsolatok egy szentélyt, ami éig ér, s fenséges Nap urunk ellátogat hozzátok.

A falusiak nagyon megörültek, hogy ekkora megtiszteltetés éri őket. Azon nyomban nekiláttak a munkának. Fákat döntöttek ki, s óriási állványzatot ácsoltak. Néhány hét alatt elkészült az éig érő szentély, amin a Nap egy szép vasárnapon megjelent.

Az emberek eltakarták szemüket és a földre borultak az égi fenség előtt. A kislány pedig még tündöklőbben ragyogott, ahogy a Nap közelebbről érintette sugaraival.

Az égi fenség gyakori vendég lett Hertelenden, s ilyenkor csodálatos napfényben fürdött az egész falu. A Nap nem tudott betelni a tiszta szívű kislány látásával, akinek újabb és újabb formák kerültek ki a keze alól. Ki sem kellett égetni a figurákat, hisz a Nap sugara elvégezte a munkát.

Végül az átok sötétségét is megtörte a fény. A kislány egy nap korsót formázott, s láss csodát, épp úgy bugyogott, mint azok a régi edények!

Hanem, a gonosz asszonyság, aki már vénségesen vén volt, hírét vette. Igaz, alig pislákolat már benne az élet, de az talán az irigység parazsa volt... Ezt felszította, s újra átkot szórt. Hiába mondták rá, hogy „már fél lábbal a sírban van”, a gyűlölet új erőt adott neki. Felgyülemlett haragja olyan erővel szabadult el, hogy cikázva szikrázott, s villámként csapott le – éppen

a szentélybe. Az úgy megrongálódott, hogy egyetlen ember súlyát sem bírta volna ki.

A Nap elszomorodott. Lám, mennyi jó lélek él ebben a faluban, aki szorgos munkájával hódolni akar neki, s szentélyt épített. De elég egyetlen ember gonoszsága, az képes semmivé tenni a többiek igyekezetét. A Nap úgy elkomorult, hogy beborult az ég a falu fölött. A kislány szomorkodva bolyongott a szürke felhők alatt. A falu szélén hatalmas tölgyfák álltak, s mikor odaért, felnézett az öreg fák magasba szökő ágaira. Egyszerre felderült az arca. Füttyentett egyet, s máris ott termett a Szél. Így szólt hozzá:

– Szellőpajtás, mond meg a fenséges égi úrnak, hogy ezeknek a tölgyfáknak az ágain is le tud hozzánk jönni!

A Szél egy pillanatig sem habozott, süvítve vitte az üzenetet. A Nap felderült. A derék emberek szorgosságát talán meg tudja akasztani a bosszúvágy és a gonoszság, de nem győzedelmeskedhet a fény felett, ami egy tiszta szívben él. A gonoszság ideje is lejár egyszer. A vénasszony, miután átkának utolsó erejét is kiadta, teljesen megbolondult. Eszét vesztve kóválygott a faluban és a határban. Addig-addig bóklászott, míg végül beleesett egy elhagyatott kútba. De még ekkor sem tudott megnyugodni. A kút mélyéről szórja átkát, habár, ereje már nincs. A népek pedig messze elkerülik a helyet, mert olyan, mintha egy gonosz sárkány sipítozna ott a mélyben.

Újra napfényben fürdött Hertelend. Az égi fenség ott ragyogott a tölgyfák ágai között, és arany színbe vonta az egész települést.

A kislány közben felcseperedett, de amíg élt, a Nap sugara mindennapos vendég volt nála. Még öreg korában is a vénséges tölgyek alatt találkoztak.

Hertelenden korsókat már rég nem készítenek, de a falu ősemlékezetében mégis él a hagyomány, mert a mélyből meleg víz bugyog fel a napfényes tölgyliget alatt...

magyarhertelend

„Hertelenden egy különös művészet virágzik, melyben a lakosnők a hajdani etruszkokkal vetélkednek, és ez – a *korsókészítés*. A fiatalabb vászoncseléd – asszonyok, leányok – itt korong segedelmével kisebb nagyobb cserépkorsókat készít, melyek közt az ivóvíz vitelére használt keskenyebbek „bugyogós korsó” név alatt nagy földön ismereteseek. Nevők onnan van, mivel vízmerítéskor bugyognak, szájukon kívül nem levén rajtok szelelő lyuk.”

Különös *szabálya* volt hajdanán a korsókészítésnek: csak a hertelendi asszonyok végezhatték ezt a munkát. Ha valaki elköltözött a faluból, több korsót nem készíthetett, s ha valaki Hertelendre jött férjhez, meg kellett tanulnia a mesterséget.

Magyarhertelend egyik legfontosabb mai nevezetessége a *Napszentély* kilátó, amely egy villámcsapás következtében sajnos megsérült.

A település határában található a *Sárkány-kút*.

A településen közkedvelt *termálfürdő* üzemel, amelynek területén több száz éves védett tölgyfák állnak, s amelyek a fürdő logójában is szerepelnek.

VII. CSEPPKÖBARLANG REJTEKÉN

Az emberek félve ugyan, de belenyugodva várták a török rajtaütést. Tudták, az otthonuk így is, úgy is elpusztul. Az azonban megnyugtatta őket, hogy életüket biztonságban tudhatják, ha behúzódnak titkos rejtekhelyükre. Akkor aztán kereshetik őket a kopasz, lófarkas janicsárok, még a legravasabb sem akad rájuk!

A település határában ugyanis cseppköbarlang bejárata rejtőzött. Ha majd menekülni kell, elnyeli őket a föld... Ha pedig a török mégis valahogy rábukkanna a bejáratra s bejutna a barlangba, a tekervényes, egymásba nyíló föld alatti járatokban menthetlenül elveszne. Abban a labirintusban a falusiakon kívül más nem ismeri ki magát. A rejtőzködőknek csak ki kell várniuk, amíg a török elunja a keresgélést, a várakozást, és odébbáll.

– És mi lesz a törpékkel? – kérdezte Aba, az egyik falusi, amikor összegyűltek megvitatni, mitévők legyenek.

– Az ám, a törpék...! – súgtak erre össze a népek.

Az öregek azt beszélték, a barlang mélyén törpék élnek időtlen idők óta, s nem szeretik az embereket, előlük bujdosnak el évszázadokkal ezelőtt a

barlang mélyére. Igaz, törpét még egy falubeli sem látott, mégis tartottak tőlük, hátha igaz a legenda. A gyermekeket is velük riogatták: „Ha nem lesztek jók, jönnek a törpék és elvisznek benneteket a barlang mélyébe!”

– Majd adunk nekik egy kis pálinkát, s összebarátkozunk velük – felelte egy tréfáskedvű atyafi, mire néhányan kényszeredetten felnevettek, de aztán elkomorodtak:

– Tényleg, mi lesz a törpékkel? Hisz nem szeretik az embereket...

Egyik reggel aztán megérkezett a pogány sereg, de a falu lakóit hiába keresték. Felkutatták az erdőt is, de az itt lakók mintha köddé váltak volna.

– Biztos elmenekültek héthatárral odébb – gondolta a bég, a fosztogató csapat vezére.

A törökök láncra fűzve hurcolták magukkal a környékbeli falvakban összeszedett foglyokat, akik tudtak a barlangról. Szerencsétlenek abban reménykedtek, hogy szabadon engedik őket, ha elárulják, hol van a titkos bejárat.

A janicsárok fáklyákat gyújtottak, úgy próbáltak a barlang mélyére hatolni. Hamar belátták azonban, hogy az útvesztőben képtelenek tájékozódni. De nem adták fel egykönnyen!

A foglyokkal száraz ágakat szedettek össze, s hatalmas máglyát gyújtottak a barlang szájánál.

– Ez majd kifüstöli a gyaur kutyákat! – vicsorogtak.

A sötét, nedves járatokban kuporgó emberek erősen szorították fejszéik, kapáik nyelét, amit fegyverként magukkal vittek. De hiába, a fojtó, gomolygó füsttel nem tudták felvenni a harcot. Ha a török nem is, az megtalálta a legszűkebb járatban is az utat, s hamarosan fuldokoltak a bujdosók, hiába fogták gúnyájukat az arcuk elé. Fűlsértő köhögés, tüsszögés kongott a falak között.

A gyerekek és az öregek már alig éltek, amikor a párás sötétben fény rebbent az egyik járatban a bejárattal ellenkező irányból. Az emberek szorongatott helyzetükben teljes rémületbe estek:

– A másik oldalról is jönnek!

Ámde, nem törökök voltak, hanem a barlang gazdái, a törpék! Ők világítottak fáklyáikkal, s ahogy a fényben fura alakjuk láthatóvá vált, az emberek tőlük talán még jobban megijedtek, mint az üldöző janicsároktól.

Az elől álló törpe bátorítóan rájuk mosolygott, majd kezével intett. Az embereknek nem akaródzott ezeket a furcsa lényeket követni. Aba azonban rájuk pirított:

– Ha nem megyünk velük, megöl a füst mindannyiunkat!

– S ha nem a füst, akkor a pogány!
– bólogattak néhányan.

Ez hatott, az emberek rászánták magukat, hogy kövessék az alacsony, kurta lábú szerzeteket. Hosszan tartott az út a föld mélyében. Tekeregtek a járatok, csöpögött a barlang faláról a víz. Vissza már egyik falusi sem talált volna, még Aba sem, pedig ő úgy ismerte a barlangot, mint a tenyerét. Teljesen ismeretlen helyen jártak, ide ember még soha nem tette be a lábát.

Ahogy haladtak előre, egyre kevésbé érezték a fojtogató füstöt, gúnyájukat már levehették a fejükről. Nem sokkal később szellő simított végig meggyötört arcukon, s az elől haladók világosságot pillantottak meg a járat végén. A törpék egy titkos kijáráshoz vezették az embereket, amelyet rajtuk kívül nem ismert senki. Amint az utolsó falubéli is kipréselte magát a keskeny hasadékon, a barlang lakói mosolyogva, szó nélkül visszatértek a föld mélyébe.

– Mi legyen most? – néztek egymásra az emberek. – Hová meneküljünk?

Ekkor hatalmas, fekete sasmadár jelent meg az égbolton. Miután három kört írt le a fejük felett, leszállt az egyik fa tetejére. Az emberek lélegzetüket visszafojtva figyelték a madarat, aki vijjogott egyet, majd újra felröppent a magasba. A levegőben vitorlázva tovább vijjogott, s közben hátra-hátranézett, mintha csak azt kérdezte volna. „Nem jöttök utánam?!”

Aba tért először magához.

– Emberek! Meg kell védenünk az otthonunkat! Nem hagyhatjuk veszni a falut! Hová is menekülnénk? Látjátok? A madár visszavezet minket a barlang bejáratához! Most rajtaüthetünk a pogány népségen! Harcra fel! – kiáltotta.

Szavai lelkesedést öntöttek minden falubeli szívébe.

– Adjunk nekik! – szóltak a férfiak, s szerszámaikat nagy böszén lóbálva megindultak.

A törökök időközben megunták a várakozást a barlang szájánál, s épp a falu felé indultak volna, hogy felperzseljék. Ekkor váratlanul rájuk törtek a mindenre elszánt falubeliek, de mintha még az ég is lecsapott volna rájuk! A sasmadár ugyanis most már nem magasan szállva vijjogott, hanem támadásba lendült. Akit elérte a pogányok közül, karmolta kopasz fejét, mintha le akarta volna tépni róla a lófarkat. A pogányok fejvesztve menekültek. Akit nem suhintott agyon a fejsze, megélezett kapa vagy kasza, a barlangba menekült. Vesz-tére. A füst még nem oszlott el teljesen, s az előbbi gyújtogatók nemsokára levegő után kapkodtak. Próbáltak volna menekülni a szűk járatokon át, de ekkor denevérraj csapott le rájuk. Ezek a

dühös kis szárnyasok éppoly elszántan támadták őket, mint a sas. Mikor a törökök azt hitték, hogy elvonult a veszedelem, a denevérek újabb támadást indítottak, s ez így ment egészen addig, míg az utolsó pogány is szédelegve el nem terült a földön.

Egy török sem menekült meg. A falubeliek pedig győzelemittasan tértek vissza sértetlenül maradt házaikba. A falu lakói megválasztották Abát vezetőjüknek, s attól fogva a hatalmas madarat bálványként tisztelték. Az asszonyok zászlót varrtak, amely a fekete sast ábrázolta.

A törpék ezután sem mutatkoztak a felszínen, de most már minden falubéli gyerek tudta, hogy nem csupán legenda a létezésük, de nem kell félni tőlük!

ABALIGET

A települést a XI. században az *Aba* nemzetség alapította.

A legenda szerint az abaligetiek a *törökök* elől a falu határában lévő barlangba menekültek. Egy falubéli azonban elárulta őket. A törökök nagy tüzet gyújtottak a barlang bejárata előtt, hogy kifüstöljék a magyarokat. Azok azonban a füst vonulását figyelve titkos kijáratra akadtak, melyen át a hegy ellenkező oldalán kibújtak a szabadba. Csendben megkerülték a hegyet, s hirtelen rajtaütöttek a törökökön, akik közül, aki kinn maradt, az ott pusztult el, aki pedig idejében befutott a barlangba, azt meg saját füstjük ölte meg. A magyarokat bátorságuk, leleményességük szabadította meg.

A településen országos jelentőségű *gyógybarlang* található, valamint *Denevérmúzeum* várja a látogatókat. A cseppkőbarlang egyik legérdekesebb képződménye a „*Hófehérke és a hét törpe*” névre keresztelt cseppkövek.

A falu címerének központi helyén egy *fekete sas* látható.

VIII. húzd, tódd!

térdig érő latyakban épphogy csak vánszorogott a mivesen megmunkált hintó. A kocsis hiába pattogtatta ostorát, a négy almásderes nem tudott gyorsabban haladni. A fogat hátulján álló inasok már nyakig sárosak voltak.

Aztán egyszer csak a jármű tengelyig merült a sárba, s többet nem mozdult. A bakon ülő segédhajtó hangosan elkáromkodta magát, mire a hintóból haragos pisszegés volt a válasz.

– Nem hallgatsz mindjárt el, buta paraszt?! Még a végén felébred őfelsége!

Bizony, nagy úr utazott a hintóban. Ha a sár nem maszatolta volna össze az ajtaját, jól lehetett volna látni rajta a koronás címert. Királyi fenséget vitt a kocsi! Őfelségét menet közben a kényelmes ülésen elnyomta a buzgóság, nagyokat horkantva „húzta a lóbórt” – az inasok szavajárásával élve.

Ahogy megfeneklett a fogat, a király szusszant egy nagyot, de aztán a másik oldalára dőlt s úgy aludt tovább. Az udvarmester, aki a fenséges úrral szemközt ült, igencsak vakarta a feje búbját.

Ismét kihajolt a hintó ablakán, úgy utasította suttogva az egyik inast:

– Szaladj gyorsan a legközelebbi faluba, szedj össze annyi embert, amennyit csak tudsz, aztán tereld ide őket. De szedd a lábad, a keservit...!

Szegény inasnak le kellett lépnie a hintóról, bele a pocsolya közepébe. Ruhája még koszosabb lett, az arcára is ráfröccsent a sár. Indult volna, de térdig süppedt a dagonyában, s ahogy lépni próbált, csizmája beleragadt. Húzta volna ki a lábbelit, de az udvarmester rászólt:

– Hagyd a nyavalyába, szedd már a lábad! – suttogta mérgesen.

A szolga csupasz féllábán bicegve egyenesen a falu ivójába sietett. Parasztgyerek lévén jól tudta, ebben a kutya időben a legtöbb férfiembert ott találja. Jól sejtette, tele volt a kocsmá. Ahogy a helybéliek megpillantották a mezítlábas, feje búbjáig sáros szolgát, fokozatosan elcsendesült a zaj.

– Hát ez meg micsoda vásári maszkaras? – szólta az egyik paraszt nagy hangon. – Csak nem cirkuszi mutatványosok jönnek ide a világvégre?

– Nem vagyok én maskaras, de még csak cirkuszi mutatványos sem – szólalt meg elszántan az inas. – Én a király apródja vagyok, és...

Mondta volna tovább, de erre aztán felcsattant a nevetés:

– Még jó, hogy nem mindjárt maga a király...

Ekkor kivágódott a fogadó ajtaja, s megjelent egy falubeli suhanc.

– Emberek...! – suttogta elfehéredett ábrázattal. – Itt a király...!

No, erre aztán lett nagy felfordulás. A férfiak felugráltak a székről, mindenki egyszerre kezdett beszélni. Végül csak elhallgattak, s az apród elmondhatta, miért is jött. Egy emberként állt fel a kocsmá népe.

– Gyerünk, hadd lássuk őfelségét!

A zsuppfedeles viskók között futótűzként terjedt a hír:

– Itt a király!

Nemsokára az elakadt hintó körül tolongott az egész falu, kicsik-nagyok,

öreg-ek-fiatalok, férfiak-asz-szonyok. Senki nem akart lemaradni a nagy látványosságról. A hajtók a négy paripát már kifogták a hintó elől, s pokrócokkal letakarták őket, nehogy megfázzanak. A fogat elején a hosszú kocsirúd magában árvalkodott.

– Emberek! – hajolt ki az ablakon suttogva ismét az udvarmester –, elkélne egy kis segítség! De csak halkán, felséges urunk fel ne ébredjen! – s azal a szája elé tette mutatóujját, hogy csendre intse a báméskodókat.

A falubélieknek nem kellett kétszer mondani. Egyre közelebb merész-

kedtek a hintóhoz, úgy nyújtogatták nyakukat, hátha egy pillantást vethetnek a koronás utasra. Az se zavarta őket, hogy nyakig sárosak lettek. Úgy meg voltak illetődve, egy hang se jött ki a torkukon.

Ahányan odafértek a hintó hátuljához, nekifeszültek, s tolták, ahogy csak bírták, de a hintó mindig vissza-visszagördült, s csak ide-oda hintázott a sártengerben.

– Ez így nem lesz jó emberek –
suttogta az udvarmester, s odafor-
dult az út szélén, vagyis a pocsolyá-
ban állókhoz, akik eddig csak ott
bámészkodtak. – Ti meg mit tátjá-
tok a szátokat?! Álljatok be, fogjátok
meg a kocsirudat, és húzzátok! Két
irányból többre megyünk. Én majd
vezényelek.

No, most már két csapat ügykö-
dött, hogy kihúzza a kátyúból a hin-

tót. Újra nekifeszültek, miközben az udvarmester kiadta a parancsot:

– Húzd! – fordult a fogat elején állók felé. – Ti meg toljátok! – nézett a hátul állókra.

– Húzd...! Told...! Húzd...! Told...!
– vezényelt halkán, s az emberek is, magukat biztatván vele együtt mormolták a „munkadalt”.

Előre-hátra hintázott a hintó, míg végre elmozdult és kiszabadult a sárból. A hajtók gyorsan befogták a lovakat, s a kocsi rögtön tovább is hajtott. A csurom sáros emberek hiába nyújtogatták nyakukat, még csak egy pillantást se vethettek királyukra.

Ámde, alig haladt valamit a hintó, átment egy kövön, s nagyot döccent. Erre aztán őfelsége felriadt.

– Mi az...? Hol vagyunk...? – kérdezte álomittas hangon, majd nagyot

nyújtózkodott, s kényeskedve megigazította félrecsúszott koronáját.

– Nem tudom, királyom – felelte alázatos hangon az udvarmester.

– Azt álmodtam, hogy az út mentén sáros emberek egyre csak azt kántálják suttogva, hogy „húzdtdódd, húzdtdódd”. – Azzal félrehúzta a függönyt, és kitekintett a hintó ablakán. – Lehet, hogy ez ennek a faluk a neve, Húzdtdódd? – kérdezte még mindig álomittasan, inkább csak magától.

– Meglehet, felséges uram – válaszolt az udvarmester, s intett a kocsisnak, hogy csapjon a lovak közé.

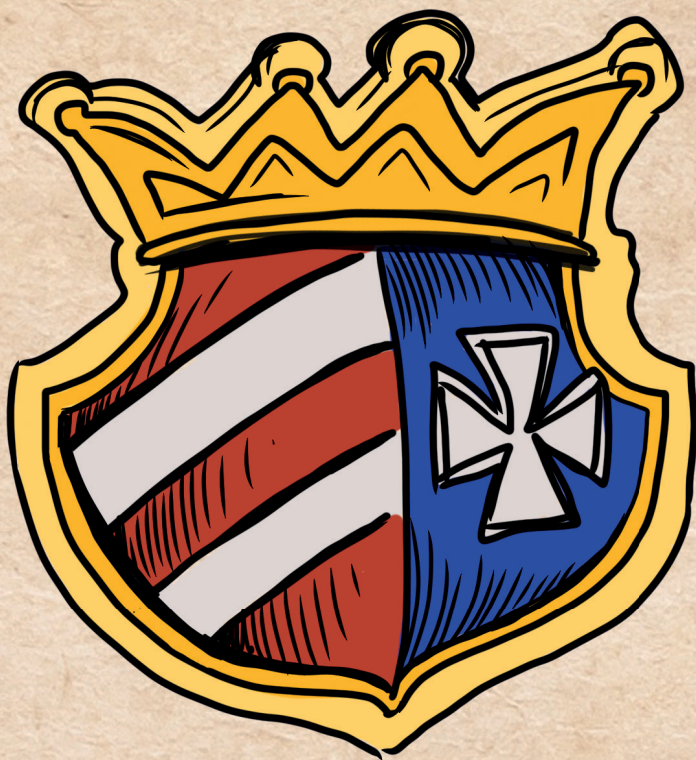
Amíg őfelsége saját szája íze szerint elkeresztelte a települést, a falusiak visszaértek az ivóba.

– Legalább csak egy pillantást vethettünk vóna rá! – szólt méltatlankodva az egyik paraszt, miközben nagyot húzott boros kupájából.

– Nem számít – válaszolt rá legyintve egy másik. – Az a fő, hogy itt vót. A király itt vót, halljátok! – emelte fel a hangját. – Ezt soha ne feledjétek! – s azzal magasra emelte kupáját.

S az emberek nem feledték. Szájról szájra, nagyapáról unokára szállt a történet, hogy felséges uruk egyszer erre járt, s elsüllyedt a sárban. De hogy melyik királlyal történt meg az eset, az idő multával feledésbe merült.

Mondják sokan, „talán Mátyás volt az”. „Á, dehogy”, válaszolnak rá mások. „Ő biztos álruhában jött volna, s nem fényes hintón”.

husztót

Husztót néveredet mondája szerint egy ízben itt járt Mátyás király és kocsija elsüllyedt a sárban. A király a segédkezők közül az egyik embernek azt mondta, hogy „*húzd*”, a másiknak, meg azt, hogy „*tódd*”. Ezért lett a falu neve Husztót.

IX. a kovács szénája

Hol volt, hol nem volt, a mecseki dombokon innen vagy túl – attól függ, honnan nézzük –, volt egy kis falu. Épp olyan falu, mint a többi a vidéken. Bár népét igencsak megtizedelte a török dúlása, dolgos emberek éltek benne, s mindegyiknek megvolt a maga tisztas mestersége. Volt, aki om-lós sajtot készített, volt, aki ropogós kenyeret sütött, más arany mézet pör-getett, s ha szerényen éltek is, minden család asztalára került időnként ízletes falat. Aztán, ott voltak a mesterembe-rek: az ács megszőgelte a házak zsin-delytetejét, a bognár hordókat készí-tett, amibe a bort töltötték, a molnár örölte a lisztet a ropogós cipókhoz, a kovács pedig patkolta a lovakat és mindenféle vasszerszámot készített.

A falu népe békében élt. Ha vala-mi nyavalya ütötte fel a fejét egy csa-ládban, szaladtak a „boszorkányhoz”, aki a falu határában remeteként lakott egy barlangban. De ne csúf banyára gondoljatok, hanem egy cigányasz-zonyra. A természet gyermeke volt, aki ismert minden füvet és értette az állatok nyelvét. Az emberek tartottak tőle, mert sokszor érthetetlen szavakat mormolt, nézése sötét volt és üstjé-

ben fortogó főzetek bugyogtak. Mégis bemerészkedtek füstös, fekete barlangjába, ha va-lami gyógyírra volt szüksé-gük, mert az asszony mindig segített, emberen, jószágon egyaránt. Nem tudták, hogyan vetődött a vi-dékre kicsiny leánykájával, aki félve kukucskált ki anyja szoknyája alól, de tisztelték a „vajákos remeteasszonyt”.

A kis cigánylány anyja mellett ját-szadozva lassan felcseperedett, kerget-te a lepkéket, rókákkal hancúrozott a me-zőn, bújócskázott a falubeli gyere-kekkel. Később aztán már a falubeli legényekkel fogócskázott. Sudár ter-mete, fekete szemének villanása meg-babonázta a férfinépet.

A lány nagyon szeretett a mezőkön kószálni, beleheverni az illatos széna-boglyákba. Legszívesebben a kovács-mester mezején sétálgatott, mert ott volt a legillatosabb a széna. Büszke is volt János mester a dús kaszálójára. A kovács nem csak a kalapács pengését szerette hallgatni, hanem a kasza suho-gását is. És nem csak a rendet ügyelte János, szeme sarkából egyre csak a me-zőn sétáló cigánylányt figyelte...

Hogy mi történt ezután, azt nem le-het pontosan tudni. A faluban azt be-szélték, hogy „az a bűbájos leány egé-

szen elvette a mester eszt”. János mit sem törődve a szóbeszéddel, feleségül vette a „fiatal boszorkányt”, aki az anyjától kitanulta a vajákos mesterséget. Nemsokára gyermekük született, s az ifjú asszony szeretve dédelgette immár nem csak férjurát, de pólyában síró kisfiát is.

Hanem, a nagy boldogság nem tartott soká. Nagy veszedelem ütötte fel a fejét a vidéken: a bubópestis! A „fekete halál” nagyobb pusztítást végzett az egész országban, mint a török. Falvak néptelenedtek el a láthatatlan kaszás suhintásától. A faluban is csak kevesen éltek túl a dögvészt. Hiába szaladtak a barlangi boszorkányhoz, ő sem tudott segíteni, sorra hullottak az emberek. Őt magát és lányát is megtámadta a kór. A fiatalasszony már alig volt eszméleténél, de utolsó erejével

azt kérte férjétől, vigye a kovácsműhelybe a csöppséggel együtt. A haldokló asszony belenyúlt a kovácstűz hamvadó parázsába, s a gyermek homlokára keresztet rajzolt a hamuval, miközben érthetetlen cigány szavakat suttogott – mintha varázsigét mormolna. Aztán egyszerre elhallgatott – a kaszás végleg magával ragadta.

Már az is csodaszámba ment, hogy a gyermek megmaradt. Nem értették a népek: az anyját a dögvész feketére festette, gyermeke mégis megmenekült, pedig még szoptatta is. A mester egyedül maradt fiával, aki szépen cseperedett. Kisgyerek korától fogva ott settenkedett atyja körül a kovácsműhelyben, elleste a mesterség minden fortélyát. Mikor édesapja is jobblétre szenderült, nem volt olyan

kovácsmunka, amit a ne tudott volna elvégezni.

De nem csak a mesterséget, a kaszálot is megörökölte a fiú. Ő is szívesen járt ki a mezőre, s büszke volt, hogy övé a legillatosabb széna a vidéken. A falu lassan újraéledt a nagy dögvész után, szaporodott a jószág is, kellett a fű télire. János szépen sorba rakta a boglyákat a mezőn, mindenkinek gyönyörűségére vált.

De a lófarkas pogány meg a pestis kíméletlen pusztítása után a Habsburg kezdte sanyargatni a népet. Egy nap lovasok jelentek meg a település határában, a katonákat szekerek kísérték. Az adót jött behajtani a hatalom. Az idegen nyelven beszélő császári katonáknak rögtön megakadt a szeme a szép sorban összerakott szénaboglyákon. A kapitány kiadta a parancsot, hogy rakják szekérre az illatozó szénát.

Ahogy az ifjú mester ennek hírért vette, úgy, ahogy volt, bőrkötényben indult a mezőre. A műhelyajtóban azonban megtorpant. Mintha valaki érthetetlen szavakat kántált volna, de hiába forgatta a fejét, nem látott senkit a helységben. Ekkor – magának se tudta később megmagyarázni miért – lenyúlt a kalapácsért. Jó erősen megmarkolta a súlyos szerszámot, mint egy buzogányt, s mint a várát védő végvári vitéz, indult futva a mezőre. A katonák, mikor megpillantották, megálltak a munkában.

– Nézzétek! – kiáltotta németül a kapitány az embereinek –, egy harcias paraszt! Kard helyett kalapácsa van. – Katonái gúnyosan nevettek a tréfán.

– Kom, kom! Gyehre, gyehre! – szólt idegenes kiejtéssel a kapitány.

János nemigen értette, mit mond, de nem is érdekelte. Már útközben látta a szekerekre felpakolt boglyákat, s egyre jobban elfutotta a méreg. „Ha elviszik a szénát, éhen maradnak az állatok, s akkor éhen maradunk mi is!”. Fogalma sem volt, mihez kezd a kalapáccsal, hisz még soha nem használta ember ellen, de lábai vitték, egyre közelebb a tiszthez, akinek arcán a gúnyos vigyor gonosz vicssorgásba torzult.

A német felemelte kardját, hogy egy suhintással lecsapjon a rebellis kovácsra. Hanem, hiába vágott feléje, János a kalapáccsal felfogta a támadást, s most ő ütött. A kalapács magától járt, miközben a legény fejében érthetetlen cigány szavak visszhangoztak. János kiütötte a német tiszt kezéből a fegyvert, amely messzire repült.

Ahogy János, a kapitány sem értette a dolgot. Az emberei sem. Miután tehetetlen parancsnokuk fegyver nélkül teljesen kiszolgáltatottá vált, kivonták szablyáikat, úgy rontottak a legényre. János pörölye azonban bámulatos gyorsasággal forgott. Egyik katonának is, másiknak is mesz-

sze repült a fegyvere, miután kiütötte markukból. Amelyik katona újra felvette, arra ismét lesújtott, de most már a kezére. Nem telt bele sok idő, az összes katonát lefegyverezte. Az osztrákok üres kézzel, sebesült végtagjaikat tapogatva kullogtak el. Elment a kedvük

az adószedéstől, s jó ideig nem mutatkoztak a vidéken.

Az emberek a faluban még sokáig emlegették a kovácsmester hőstettét a „János mezején”, s a környékbeli népek ezután is dicsérték a kovács szénáját, amelyről az istállós jószágok is bizonyára sokat tudnának mesélni.

KOVÁCSSZÉNÁJA

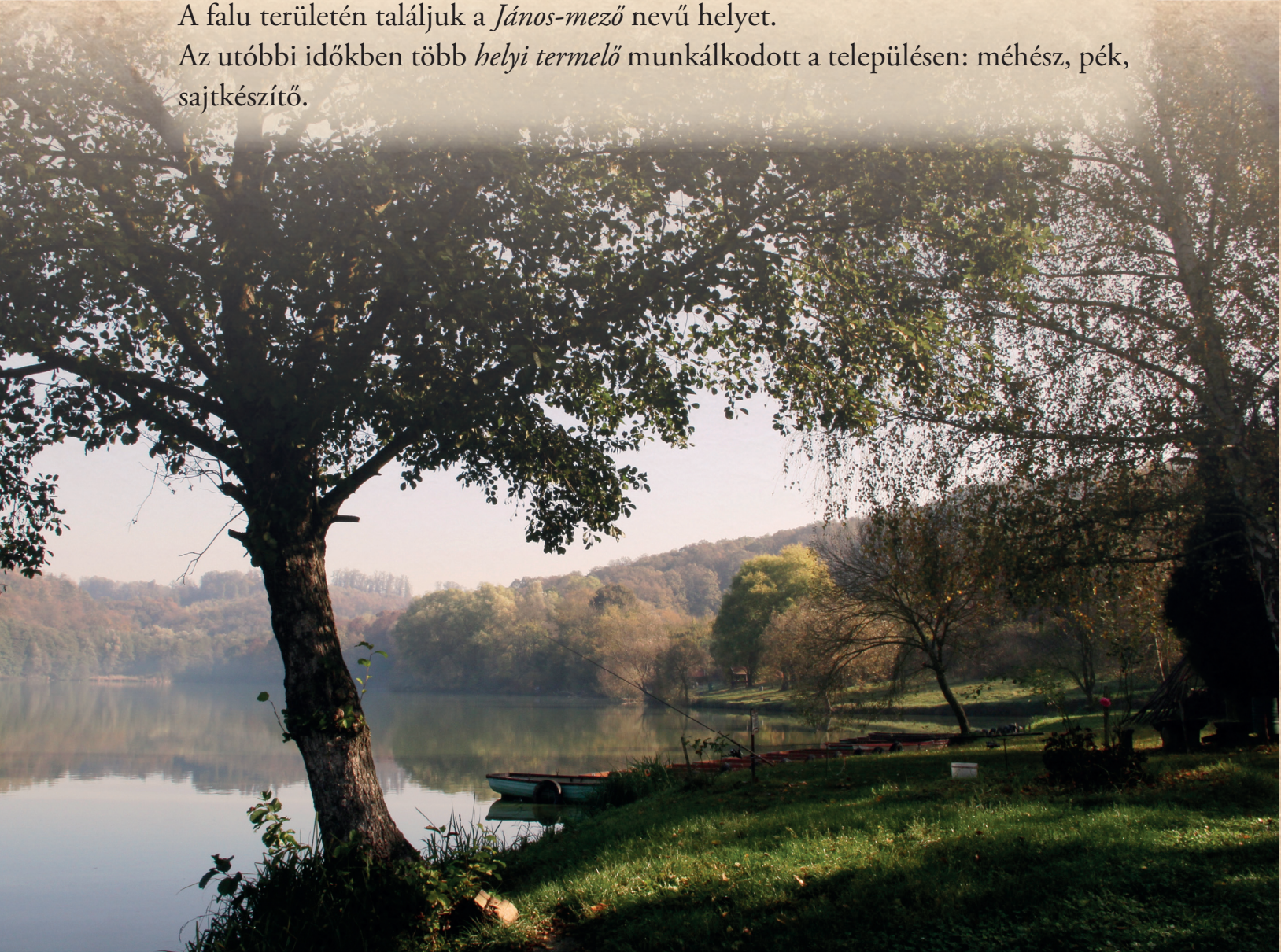
Az állami helységnév-magyarosítási hullám során előbb a Kőhalom, majd az értelmetlen Kovácsszéna elnevezés merült fel, végül a falu a *Kovácsszénája* nevet kapta.

A XVIII. századi *pestisjárványok* a lakosságot tragikusan megtizedelték, de II. József korából három malomról, méhészekről, bognárokról, ácsokról és kovácsokról is tudni.

A falu határában két barlang is található, a *Füstös-lik* (Bolhás barlang) és a *Kis-füstös-lik* (Kőfülke). A barlangokhoz több legenda is fűződik: fekete színét a tüzet rakó emberek idézték elő, akik az itt megbúvó törököket akarták kifüstölni. Mások szerint egy *remete* élt benne. S van, aki úgy tartja, az itt élő rókákat próbálták meg kifüstölni.

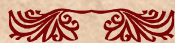
A falu területén találjuk a *János-mező* nevű helyet.

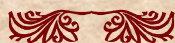
Az utóbbi időkben több *helyi termelő* munkálkodott a településen: méhész, pék, sajtkészítő.

tartalom

A VÁNDORDEÁK TARISZNYÁJA	Bevezető	2
I. KERÉKLIGET	Liget	4
II. ROSSZ LÓ	Oroszló	9
III. HARANG A KÚTBAN	Bodolyabér	14
IV. EZÜSTVARJAK	Mecsekpölöske	19
TÉRKÉP		24-25
V. KIRÁLYI SZÉK	Magyarszék	26
VI. BUGYOGÓS KORSÓK	Magyarhertelend	31
VII. CSEPPKŐBARLANG REJTEKÉN	Abaliget	36
VIII. HÚZD, TÓDD!	Husztót	41
IX. A KOVÁCS SZÉNÁJA	Kovácsszénája	46

Felhasznált irodalom

ÚTIKÖNYV – Mecsek-Völgyiség-Hegyhát Egyesület turisztikai kiadványa

Őrangyalok tiszteletére – Magyarszék helytörténeti gyűjteménye

A bugyogós korszok – Magyarhertelend helytörténeti gyűjteménye

Az ördögszántotta hegy – dr. Pesti János mondagyűjteménye

Abaliget, Bodolyabér, Husztót, Kovácsszénája, Liget, Magyarhertelend, Magyarszék,
Mecsekpölöske, Oroszló települések weboldalai

(Egy-egy fejezet végén csak azok a helytörténeti gyűjtések kerültek felsorolásra,
amelyek a mesében felhasználásra kerültek)

Adatközlők: Gallai Jánosné Marika, Gungl Jánosné Zsuzsa; Papp István, Vincze Vincéné Rozika néni

Illusztráció: Papp Norbert

Fotó: Simon Adrienn

A szöveget gondozta: Radnai Éva

Nyomdai munka: Séd Nyomda, Szekszárd
www.sednyomda.hu

ISBN 978-615-00-5990-7

© MESEMÍVES – 2020
www.mesemives.hu

A helyi identitás és kohézió erősítése
a Magyarszéki Mikrotérségben
TOP-5.3.1-16-BA1-2017-00002

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

